ԵՐԱՍԽ

Տարեգրական Էմբրկր

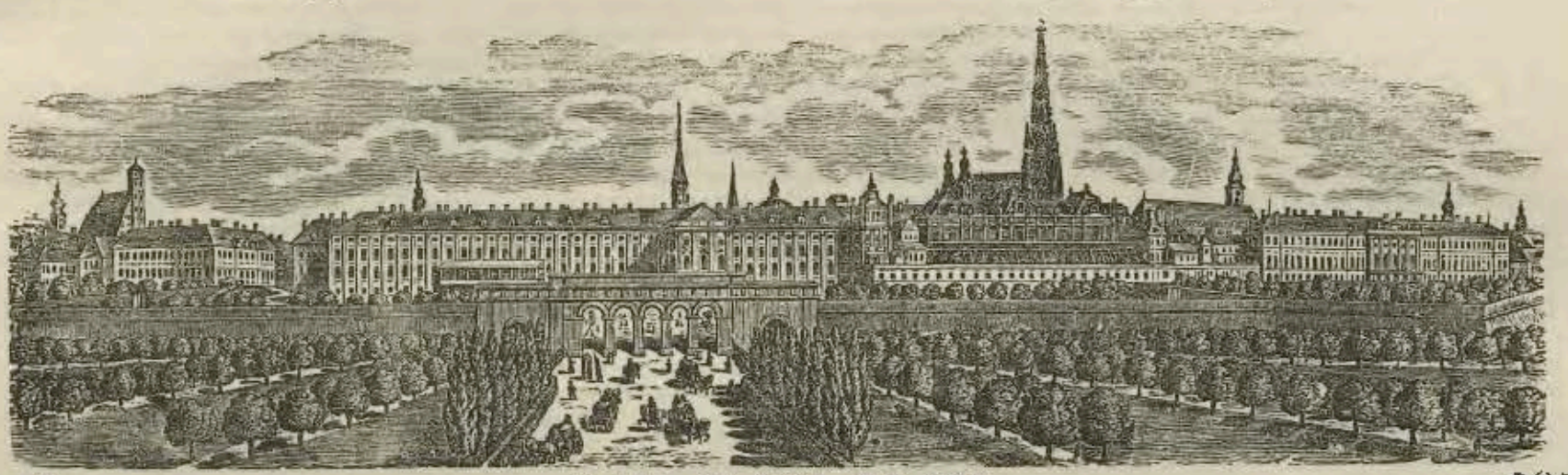

Թիւ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ 15 (3) 1850

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐԻԱ. Պատուոյն ամենադարձութիւնները կը հրատարակեն։ Ալիէնպոյ գնակոչց խիւր։ — Մոնասատրան։ Հրամանատարին մեկ յայտարարութիւնը։ Աւստրիական բանակը։ — Լամարթամ ու Ալենսոիկ։ Միջոցի քարոզարշաւին մեկ խաչը։ — Բոհեմիա։ Քանակը։ — Կարնիոլա։ Եղանակին դիմադրութիւն։

ԳԱԼԻԼԻԱ. Ազգային ժողովին խառակրութիւնները։ Գերմանիան Պոնապարտի՝ տարարանս կ'ելլայ։ Անգլիական լուրեր։

ԱՆԳԼԻԱ. Նոր տարի ոչ հանդէս։ Դատի մէջ ուղուած օրագիր։ Ընդդիմացող մերին Ամերիկայի մէջ երկիրներ կ'ուռնան։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. Պրուսիա թագաւորին ու պաշտօնեաներուն մէջ վէճ։ Հոհենցոլլեռնի իշխաններուն հետ եղած գաղիները։ — Ֆրանքֆուրդ։ Ազգային տարեդարձ։

ՍԱՐԴԻՆԻԱ. Խորհրդանոց։ Հնոցամ շիտոմութիւն մը։ Սարդինիոյ կոչ դէպ ի անուանները։

ՀԻՍՊԱՆԻԱ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ. Ամբիտ լուրեր։

ՍԿԱՆԴԻՆԱՒԻԱ. Սկանդինաւեան վիճակը։

ԻՏԱԼԻԱ. Ամառ արեւ նոր տարուն ըսած խոսակցութիւնը։

ԹՈՒՐՔԻԱՆ. Կայսրը՝ թագ մը կը ծնանի։ Ընդարձակութիւն նոր նաւարանը։

ԱՐԵՒԵԼՔ. Հարիւրեակ կայսրը՝ Ռ. Դամենիկոսի դէմ պատերազմ կը հրատարակէ։

ՈՒՍՄԻՄՆԱԿԱՆ ԱՅԼԱԶԳԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. Գաղթականութիւնը առ Հոյս։

ԱՐԱԳՈՒԻԻԱԿԱՆ. Գաղդիայի ու Ընդդիմայի մէջ ազգարարներու քանակութիւնին ապիկրնելու վիճակ։

ԼՈՒՍԻԱՆԱԿԱՆ. Ծրագիր հրեշ մը։

ԼԱՒԾՆ ԼՈՒՐԵՐ. Բանաւոր ազգաստ եւ արդար ու նեւոր։ Եգիպտոսի եւ Ընդդիմայի հիմնարան արքայը։

ԱՒՍՏՐԻԱ

Ալիէնպոյ, Յունուարի 14

ԿԱՅՍՐԸ՝ անցած տարուան Մարտի 4ին բոլոր ընդհանուր աւստրիական պետութիւնն առաջ սահմանադրութիւնն մէջ բրած խոստմունը հանձնայ՝ առանձին ամէն գաւառներուն սահմանադրութիւնները տալու։ Ամսոյս 4ին Ալիէնպոյի լրագիրը պաշտօնեանեներուն կայսրը տուած մէկ իրաւունքը հրատարակեց, որուն մէջ պաշտօնեաները՝ կայսրը տուած խոստումը անոր տալիքը կը գնեն, ու զրուցելէն ետքը որ աս խոսաւորն կատարելուն ժամանակն եկած է, որուն սահմանադրութիւնց հիմունքն անոր կը մեկնեն։ Կայսրը աւանդին թղթով մը պաշտօնեաներուն առաջարկութիւնն ընդունելու, ու քանի մը որ ետքը սահմանադրութիւնները սկսան հրատարակուիլ, որոնք իրարանցելը գաւառէ կանչուած խորհրդակցներու խորհրդով շինուած են։ Մինչեւ հիմա հրատարակուած սահմանադրութիւններն առնք են, Սաղրին Աւստրիայի ոստիրդութիւնը, Վերին Աւստրիայի արքիդքսութիւնը, Սալցպուրգի դքսութիւնը, Կարինթիայի դքսութիւնը ու Տիրանիայի դքսութիւնը։ Առնց հետ մեկտեղ հրատարակուեցան քանի մը հրամանագիր ալ, որոնցմով իրարանցելը գաւառին իր խորհրդանոցին համար պատգամաւոր ընտրելու կերպը կ'որոշուի։ Սահմանադրութիւններուն մէջ գիտնալու բաներն առնք են։ Իրարանցելը գաւառ աւստրիական պետութիւնն ներաժանելի մաս մնալով՝ ինք գինքը ինքնին պիտի՝ կառավարէ, ամէն ազգին ազգայնութիւնն ու լեզուն պահելու առանձին յատուածով մը երաշխաւորութիւն կը տրուի, նոյնպէս ամէն գաւառ իր նշանն ու դրօշին գոյնը պիտի՝ պահէ։ Օրէնսդիր իշխանութիւնը գաւառին խորհրդանոցին ու կայսրը ձեռքն է։ Օրէնքը ընելու համար տու երկրին հաւանութիւնն ալ կը պահանջուի։ Ամէն մէկ գաւառին պատգամաւորները իրենց կայսրը հաւատարմութիւն երդում պիտի ընեն իրենց կայսր-արքիեպիսկոպոսի, կամ կայսր-դուքսի, կամ կայսր-իշխանաւորի, ինչպէս որ գաւառին սահմանադրութիւնը մէջ գրուած է։ Գաւառներուն ալան ու անկախ կառավարութիւնը ապահովելու համար նոր անկախ գաւառներուն ամէն ազգայնութիւններ ձեր երկրին համար կարելի կընեք, որոնց մէջ ամէն ազգայնութիւնց յատաջացումն ու ծաղկելն ազատ ճանապարհ տրուած է։ . . . . Ալիէպոյի բաղմանդրէ, Հարուստ եւ ծաղկեալ քաղաք մը, այնպէս յատաջացման կենդրան մը՝ անտարակոյս իր բարի օրինակովը Լոմբարտիայի ուրիշ քաղաքներուն վրայ շատ մեծ ազդեցութիւն կընայ ընել, եւ ամենուն փոքրը լուսաւորութիւն ու հանգստութիւն ապահովել, որոնցմով միայն երկրի մը յատաջադիմութիւնը, արուեստներուն, վաճառականութիւնն ու օգտակար գիտութիւնց ծաղկելը կարելի՝ է։

Ռուսերուն բանակը դեռ ամէն կողմէն նոր զօրք կ'ելլայ։ Գոյնտոնոյ գեղեցիկին մէկ մասը Սաքսոնիայի սահմանը շատ մոտիկցաւ, այնպէս որ սահմանի մաս եղող գիւղերը զինուորով լեցուն էն, բայց սահմանէն անդին անցնելը զինուորներուն խստիւ արգիլուած է։

ԿԵԼԻՏԶ։ Ընցած ուրբաթ 19ին Վլտաւա գետին ջուրը շատնալով, յանկարծ կայլիցիայի Դրաստով գաւառը սոսկալի կոխեց։ Սանկիչապէս եղբը սաստիկ յորեր մ՝ալ սկսաւ, եւ բոլոր ջուրը սառեցաւ, որով ջուր կոխած տեղերուն մէջ հաղորդակցութիւնը բոլորովին կտրուեցաւ։ Շատ գիւղերուն բնակիչները հաղիւ իրենց տներուն տանիքը փախչելով կրցան կեանքերնին ազատել, բայց քանի մը գիւղեր շատ մոտիկ ջրին յանկարծակի կոխելուն պատճառաւ չիրցան փախչիլ ու իրենց տներուն մէջը խեղդուեցան։ Ամէն տեղ սոսկալի մեծ մնաց կորուստեցաւ։ Կերակրելիները կէս մը ջուրը տարաւ, կէս մ՝ալ ցրտէն սառելով վճնցան։ Բոլոր գաւառը ողբալի կերպարանքի մը մէջ է։ Ամէնուն մէջ ջուրը ոտուած մնացած է, շատ տներ ալ սառցիներուն դարնելէն կործանեցան։ Իսկ խեղճ բնակիչները սոսկալի ձմեռուան ատեն բնակարաններն եւ բոլոր սառցուածքներն ու ապրուստնին կորընցուցած, վիրջին կոպտաս իներան մէջ թեկած են, որոնց հոմար հիմա Ալիէնպոյն եւ ուրիշ կողմերէն ողորմութիւն կը ժողովուի։

ԳԱՂԼԻԱ

ՓԱՐԻԶ, Յունուարի 6։ Ընդդիմային ժողովին մէջ Դեկտեմբերի 28ին Ամոլէվիլեանի խնդիրը սկսաւ։ Այս խնդիրին գլխաւոր նիւթն ան է։ Ալիէլ տարբ գաղդիացի ծովակալը Պուէնոս-Այրէսի* տեղի ունեցաւ

* Պուէնոս-Այրէս՝ Հարաւային Ամերիկայի մէջ ցը Բրազոս (Արգենտինա) անուանով Միացեալ տերութիւններուն մէջ է, որուն գաղութին է Պ. Ռոսաս։ ասիկա կը կարդայ որ մեկայ գաղութիցը իրենցիանան տերութիւններուն ալ, եւ մանաւանդ Ամերիկայի իր ձեռքին տակը ունի։

«Այս քաղաքին երկաթիներուն ինձի ցուցուցած մեծարանքը շնորհակալութիւնս ի՛նդունիմ, ձեզի հաղորդութեան ձեռքս կ'երկարեցնեմ, որով հիւանդացած անցած բաները մոռացնելու քաջով կ'ուզեմ ծածկել։ Զատաղ եմ որ դուք ալ ձեր խոհեմ վարմունքովը անցած անկարգութիւնները մոռցնել կամ ապա ու ան ապատական տարեմանութիւնները ձեր երկրին համար կարելի կընեք, որոնց մէջ ամէն ազգայնութիւնց յատաջացումն ու ծաղկելն ազատ ճանապարհ տրուած է։ . . . . Ալիէպոյի բաղմանդրէ, Հարուստ եւ ծաղկեալ քաղաք մը, այնպէս յատաջացման կենդրան մը՝ անտարակոյս իր բարի օրինակովը Լոմբարտիայի ուրիշ քաղաքներուն վրայ շատ մեծ ազդեցութիւն կընայ ընել, եւ ամենուն փոքրը լուսաւորութիւն ու հանգստութիւն ապահովել, որոնցմով միայն երկրի մը յատաջադիմութիւնը, արուեստներուն, վաճառականութիւնն ու օգտակար գիտութիւնց ծաղկելը կարելի՝ է։

Ռուսերուն բանակը դեռ ամէն կողմէն նոր զօրք կ'ելլայ։ Գոյնտոնոյ գեղեցիկին մէկ մասը Սաքսոնիայի սահմանը շատ մոտիկցաւ, այնպէս որ սահմանի մաս եղող գիւղերը զինուորով լեցուն էն, բայց սահմանէն անդին անցնելը զինուորներուն խստիւ արգիլուած է։

ԿԵԼԻՏԶԻ։ Ընցած ուրբաթ 19ին Վլտաւա գետին ջուրը շատնալով, յանկարծ կայլիցիայի Դրաստով գաւառը սոսկալի կոխեց։ Սանկիչապէս եղբը սաստիկ յորեր մ՝ալ սկսաւ, եւ բոլոր ջուրը սառեցաւ, որով ջուր կոխած տեղերուն մէջ հաղորդակցութիւնը բոլորովին կտրուեցաւ։ Շատ գիւղերուն բնակիչները հաղիւ իրենց տներուն տանիքը փախչելով կրցան կեանքերնին ազատել, բայց քանի մը գիւղեր շատ մոտիկ ջրին յանկարծակի կոխելուն պատճառաւ չիրցան փախչիլ ու իրենց տներուն մէջը խեղդուեցան։ Ամէն տեղ սոսկալի մեծ մնաց կորուստեցաւ։ Կերակրելիները կէս մը ջուրը տարաւ, կէս մ՝ալ ցրտէն սառելով վճնցան։ Բոլոր գաւառը ողբալի կերպարանքի մը մէջ է։ Ամէնուն մէջ ջուրը ոտուած մնացած է, շատ տներ ալ սառցիներուն դարնելէն կործանեցան։ Իսկ խեղճ բնակիչները սոսկալի ձմեռուան ատեն բնակարաններն եւ բոլոր սառցուածքներն ու ապրուստնին կորընցուցած, վիրջին կոպտաս իներան մէջ թեկած են, որոնց հոմար հիմա Ալիէնպոյն եւ ուրիշ կողմերէն ողորմութիւն կը ժողովուի։

ԳԱՂԼԻԱ

ՓԱՐԻԶ, Յունուարի 6։ Ընդդիմային ժողովին մէջ Դեկտեմբերի 28ին Ամոլէվիլեանի խնդիրը սկսաւ։ Այս խնդիրին գլխաւոր նիւթն ան է։ Ալիէլ տարբ գաղդիացի ծովակալը Պուէնոս-Այրէսի* տեղի ունեցաւ

Պ. Բոլսոն գիկտատորին հետ դաշնակցութիւն մը ըրած էր, որն որ Գաղղիայի կառավարութիւնը Ճանչնալ չուզեր ու կ'ուզէ ոչնչացնել. բայց մինչեւ հիմա ոսիկոյ դրութիւն կարելի չեղաւ։ Ազգային ժողովքն կոչմանէ գրուած յանձնաժողովոյն ժողովքին կարծիքը, որն որ Պ. Լարոշժագլէն ու Պ. Տարիւ ժողովքին առջեւը գրին՝ սա է, որ Նոյն գաղղիական հանրութիւնը չընդունիր, որովհետեւ Գաղղիայի՝ Հարաւային Ամերիկայի մէջ ունեցած պատիւն ու տեղեակութիւնը սակի մը կ'ընէ, ու Գաղղիայի շահուն միասակաւ է։ Առաջ մէջ նախ Բոլսոյին դաշնակից կամ մնաւորեալ Հարաւակ Օրիպ զօրավարը Մոնդեվիտէոյի դահիրեց կը Ճանչցուի, որպէս Մոնդեվիտէոյի անկախութիւնը վտանգի մէջ կ'ինայ։ Երկրորդ Բարանայի եւ Ուրուկուայի մէջ եղած դատապնացութիւնը Բոլսոյին իշխանութեան սակ կը ձգուի, ու անորոշ շփոթութիւններով Գաղղիայի ապագայ շահը վտանգի մէջ կ'ինայ։ Դարձեալ (ըսին Պ. Լարոշժագլէն ու Պ. Տարիւ) հիմնական վիճակը, այս ինքն Մոնդեվիտէոյի տերութիւնն՝ սաար գոյրին համար 180,000 ֆրանք վճարելու անտանելի բան մին է։ Բոլսոյին հետ նորէն խոսակցին ու նաեւ վերջնագիր մ'ալ տալը պարտաւոր ու անօգուտ են։ Ժամանակ պէտք չունք կորսնցնելու, կամ բոլորովին խնդիրը թող տալու ենք եւ կամ մեկ ուրիշ ցաւատոր միջոցի մը ձեռք դարձնելու ենք։ Յանձնաժողովական ժողովքը ան կոգին է, որ Մոնդեվիտէոյ զոյր խաւարուի, որն որ անկից Պուէնոս-Այրէս Բոլսոյին դէմ քալէ։ Պ. Լարոշժագլէն ու Պ. Տարիւ իրենց խոսակցութիւնը լմընցնելէն ետքը շատ դատապարտելի բաներ ունին նրան, ու շատերը յանձնաժողովական ժողովքին կարծեցեալը հարմանցնելու։ Գաղղիա, ըսին, հարաւային Ամերիկայի մէջ ունեցած պատիւը, անաւեն ու ազնուութիւնը հարատաւեն պէտք է որ պահէ, պէտք է որ իր առուտուրն ու նուաստացութիւնը Մոնդեվիտէոյի անկախութիւնին ապահովցնէ, ուր 1842ին 20 միլիոն ֆրանքի ապրանք հանէր, որէն 1842ին 60 միլիոն ֆրանքէն աւելի առուտուր ընտ, Մոնդեվիտէոն Պուէնոս-Այրէսին հետ միանալով, քիչուոր վանդի մէջ մնէ։ — Իսկ առանց դէմ խոսողները պատերազմի դժուարութիւնները յառաջ կը բերէին։ Ան կոգիանկցութեան գլխաւոր խոսողը Պ. Լադէյրին էր։ — Ամոյն 29ին ալ նոյն խնդիրն վրայ խոսք եղաւ։ Պ. Լարոշժագլէն ան կողմն էր, որ այրական միջոցներ բանեցուին Բոլսոյին դէմ, որն որ տարբ տարիէ ի վեր, կ'ըսեր, Գաղղիայի անուանը տանկ անարգեց ու ոտի տակ առաւ։ Յորդորականները Պ. Լարոշժագլէնին խոսակցութիւնը շատ հաճութեամբ մոռի ընին։ Անկից ետքը արտաքին գործոց պաշտօնեան բեմ եկաւ, մեկ, կառավարութիւնը Լեբրէտուրին գաղտնի դրութիւնը վաւերացնելու կոգմը է, բայց Պուէնոս-Այրէս ալ ղրկը խրկել չուզեր, որն որ շատ դժուար բան է։ Կառավարութիւնը կը բաղձայ, որ Օրիպին հետ նորէն խոսակցի, ու ան դաշնակցութեան մէջ չանաւորութիւններ դնէ (ոչեն կոմնի փոնոնդեան պարտ), ու մեկ որ ատ ալ չյաջողի՝ ան ատեն ապագային ժողովքը նորէն ան բանիս վրայ մտածէ։ — Պ. Տարիւ պատասխան գործոց պաշտօնեին դէմ խոսեցաւ, ու քաղաքացի որ նորէն խոսակցիլը պարտաւոր է։

Պէնդեր Յունուարի 5 ատ խնդիրը դեռ կը տեւէր։ Ժիլ-Գոնսալը բացարձակ պատերազմ առաջարկեց, որն որ ընդունելի չեղաւ։ Աւելի չափաւոր գտնուեցաւ Պ. Լանոէ, որուն առաջարկութիւնը ան էր, որ կառավարութեան 10 միլիոն ֆրանք ապառի, որով զօրք պատրաստէ, ու Բոլսոյին հետ դիւանագիտական խոսակցութիւն ըլլայ։ Պ. Լանոէին առաջարկութիւնը 1 աւելի քուէով ընդունուեցաւ, որ քննութեան ու վրան խոսելու, մեկ պաշտօնեաներին տարբ ոչ դէմ կը գնէին։ Ամոյն 30ին ատ խնդրոյն վրայ խոսողներին երեւելին Պ. Թիէրն էր։ Երկու տարիէ ի վեր (ըսաւ Պ. Թիէր) միշտ խորհրդարանցին շտապաւոր կոչմանի իմ քունս առած եմ, ան կոգնեն որն որ պաշտօնեաներուն պաշտպան կը կենայ։ բայց ատ խնդրոյս մէջ հակառակ կողմը կը խոսիմ։ որովհետեւ 10 տարի յառաջ ասանկ հանդիսաւոր էի, եւ այսօր ալ ասանկ համոզուած եմ։ Ան ըսելէն ետքը Պ. Թիէր ցուցուց որ ատ պատերազմը Անգլիայի ու Հիւսիսային Ամերիկայի հետ աւելորդ պատճառ չկրնար ըլլալ։ Գաղղիա, ըսաւ, ոչ էր ի քանդ, որ Բոլսոյ հնոյ, որպէս զի իր վաճառականութիւնը, իր երկրին մարդիկը, իր իրաւունքութիւնը, իր անուանն ու պատիւն տարտ։ Անգլիացիք ու Ամերիկացիք ածխոյ ու բամբակի առուտուրը ձեռք ձգեցին, իսկ Գաղղիացիք, ապանեուեցան։ ատ տրիւն է, որ իր իրաւունքը կը խնդրէ։ Ան ըսելէն ետքը ցուցուց Պ. Թիէր, որ պաշտօնեութիւնը յառաջ չեկած պատճառներն աչքինչ են, եւ թէ գիտնաւորապէս։ Լսելով ատոնք դրծոյ պաշտօնեան խնդիրը աղէկ մ'ի ըմբռնած։ — Պ. Թիէրին խոսելէն ետքը պաշտօնեաները, նորէն խոսելու, ու խնդիրը գիտ չբրաշ եղաւ։

— Մ'անկնոյ ըսակիրը Յունուարի 9ին վճիռ մը կը հրատարակէ, որով Յերոնիմոս Պոնոքորդ Վէստիսիոյի յանանուան թեռաւորը, Գաղղիայի ապարապետ (ամբասալ) կ'անուանուի։

— Լոնտոնի լրագրին հրատարակիչը մեկ յոդուածի մը մէջ հոսանակարգութեան գահերեցին ու կառավարութեան դէմ նախատանք ու ժողովուրդը գրգռելու կերպով մը խոսելուն համար՝ մեկ տարուան բանտի ու 2000 ֆրանք տուգանք վճարելու դատապարտուեցաւ։ — Պ. Միշ կարմիր ռամիկական պատգամաւորներն մեկը, որն որ Դեկտ. 2ին ապրիլի ժողովքին մէջ անպատշաճ կերպով խոսելուն համար՝ ժողովքէ դուրս հանուեցաւ, քանի մը օր ետքը Նիէվր բանտին մէջ սեղանի մը հրատարակելով՝ անանկ հայուստ մը հագած էր, որ իր կարծիքը արտաքուստ կը յայտնէր։ այս ինքն գլխարկէն մինչեւ կոշիկները կարմիր, որով հրատարակելու շատ ծիծաղելու ատիճ եղաւ։

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնտոն, Յունուարի 2։ Երէկ Վինսոր (Windsor) քաղաքին ձիասարաժանութեան դարձին մէջ, իւաւգուհին, Աղբերտ իշխանին ու բոլոր թագաւորական ընտանեաց ատչիւք, նոյն քաղաքին բոլոր ազնուականներուն, իրենց նոր տարուայ պարգեւ՝ մեռ, հաց, ածուխ, գեանախնձոր ու զանոնց բաժնեւեցաւ։ Իրենց թագաւորական պալատին մէջ տարեգլխին հանդիսաւոր կոչունքն եղաւ։

— Անդրիկեի հիւսիսային ծովերները կնցող Էրբրիկեոյ անուն Անգլիական պատերազմական նաւին մէջ օրագիր մը կը տպուի, ուակից որ Դոյմ շատ հրատարածներ յառաջ կը բերէ, եւ միանգամայն կը ծանուցանէ որ ատիկա նաւի մէջ տարուայ առաջին օրագիրն է։

— Ընդհանուց տս մնաներ Վագրի կղզին եւ Սան Պարթաստրի ու Հանուրտոսի նեղերը ուրիշ քանի մը տեղեր առնելուն վրայ Աֆրիկ Թուր լրագիրը աս տեղերուն թիւները կու տայ։ Քանի մը տարի յառաջ Միջին Ամերիկայի մէջ Հանուրտոսի ու Սան Պարթաստրի կառավարութիւնները զանազան պատրուակներով Ընդհանուց հպատակ եղողներուն ինչքերը գրաւած էին։ Ան մնաներս դարձեալ Հանուրտոսի տերութիւնը պատճառանքով մը Ընդհանցիներուն վաճառքը պրտեց։ Երբ որ Անգլիայի տերութիւնը ասոր հաւանութիւն ուզեց, եւ տեսնք ալ տալ չուզեցին, Ընդհանցիի հոնտուրասյան գեղապանը յանանգոյն իրենց ծանուցանելէն ետքը՝ վագրի կղզին եւ ուրիշ քանի մը տեղեր ալ Ընդհանցոյ զօրը խաւարեց եւ յանուն թագուհւոյն զանոնք գրաւեց։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գրոտ։ Գերմանիա, Յունուարի 6։ Հոստեգաց լրագիրները ծանուցին, որ թագաւորին ու իր պաշտօնականներուն մէջ մեծ ու անմոռանալի խնդիր կայ, որն որ պաշտօնականներուն փոխուելուն ալ կրնայ պատճառ ըլլալ։ Թագաւորը՝ սահմանադրութեան քանի մը մասերը գտաբս Հանելով, որոնք խորհրդարանցին որոշմանը կ'ուզէր ձգել, ընդհանրապէս սահմանադրութեան վրայ երդուելու բիդիմութիւն կը ցուցնէր, ու չէր ուզեր երդում ընել, մինչեւ որ անոր մէջ թէ ընդհանուր զերմանական դաշնակցութեան սահմանադրութիւնէն, եւ թէ Էրֆուրտի խորհրդարանցին որոշմանը պատճառաւ ըլլալու փոփոխութիւնները չկատարուին։ ու նաեւ պատգամաւորներու բնորդութեանց վրայ որոշ ու հաստատուն օրէնք մը չկար։ Ամոյս 3ին Շարլոթենպուրգ եղած խորհրդարան մէջ աս իր կամքը յայտնի խնցուց, ու կ'ըսուի թէ խորհրդարան ատեն թագաւորին ու իր պաշտօնականները շատ տաքութիւնով իրարու հետ խոսած ըլլան։ Ընոր հանար չկրնաս ասիր որ Յունուարի 18ին Իրդ մեն հանդիսաւորութիւնը կատարուի, ինչպէս քանի մը լրագիրներ հրատարակեցին։

— Ամոյս 7ին խորհրդարանցին մէջ արտաքին գործոց պաշտօնեան Պրուշի արքունեաց ու երկու Հոհենցոլլեան իշխաններուն մէջ եղած դաշնադրութեան թելմերը ժողովքին ապրելը դրաւ, որոնցմով աս երկու իշխանները իրենց իշխանութիւնէն կը հրաժարին ու երկրներին Պրուշի կը թողուն։ Պաշտօնեան աս դաշնագրի թելմերը ցուցընելէն ետքը՝ ըսաւ, որ աս բանիս տեղը Պրուշի կառավարութիւնը չեղաւ, հապա ան երկու իշխանները ինքնակամ հրաժարեցան, բայց մէյ մը ատոնք իրենց հրաժարման օրագրին ընելէն ետքը՝ Պրուշին պատիւն ու պարտքն էր հոգալ, որ չլլայ թէ Հոհենցոլլեանի տան վերաբերեալ երկրի մը ատար ցեղի ձեռք անցնի։

Վիրտեմբերկ։ Հոյժ Հանձնէս տպագիրքը ամոյս 1ին առաւաւոտ իր արտաքին գործոց պաշտօնեային Վիրկենդորֆի իշխանին հետ Ֆրանքֆուրտէն Լարտենցոյ օրը իրիկուան Շարուգիարտ հասաւ։ ամոյս ինն առաւաւոտուց անկից ելլելով նոյն օրը իրիկուան Ալենխէն հասաւ։

ԻԼԼԻՐԻԱ

Պաղտատ սենեակը վերջոյին ընտրութեանց քննութիւնը ըլլնցուց, ու իրեն գահերեցին դիւանն ալ կարգի դրաւ։ Պ. Բինէլլի խորհրդատուին գահերեց, իսկ Պ. Տէմոգի ու Պ. Բոլսոյ գահերեցի փոխանորդ ընտրուեցան, որոնք ամէնն ալ կենդանին ազգակցելն են։ Առաջին խոսակցութիւնը աւելորդութեան կշիռներուն ու շափերուն վրայ պիտի՞ ըլլայ, որոնք առտնեղրդական (Գաղղիացւոց) կարգին տակ կ'ուզեն խոնել։

— Հենրիգէն ամոյս Շին կը գրեն որ նոր տարուան օրը կէսօրէն ետքը Դարբոյ Պէգիկէ ըսուած ճամբուն վրայ շատ մարդիկ ժողվեր են, ու սկսեր են կեցցէ՛ Խարիա, կեցցէ՛ Ջենոա, կեցցէ՛ Մանարիսան պոտալ։ Նոյն օրը իրիկուան դէմ գինուորներով մէջ ալ խռովութիւն մը մեկեր է, Պարկցինները՝ նոյն առնոյ գնդին հետ զարնուելը են, ու արիւն ալ թափեր է։

— Կառավարութիւնը կը մտածէ անգղիացի ընկերութեան մը Պարպիկա կղզոյն վրայի անտառներէն եղէք միլիոն սկուառ չափ փայտ ծախել, որ նոյն ատակով ան կղզոյն վրայի ճամբաներէն շտկէ, ու նորէն ճամբաներ բանայ, որոնք տուրտուրը յառաջացնեն։ Հոսնար խնամ հարկաւոր են։

ՀԵՌՈՄԱՅԻ ՏԵՐՈՒԹԻՆ

Հռոմ, Դեկտեմբերի 29։ Գորտոնա սպանիացի զօրավարը եւ ուրիշ շատ սպանիացի զօրավարներ ու պաշտօնակալներ աս մայրաքաղաքը եկան, ուր հանդիսութիւնները տեսնելու համար քանի մը օր պիտի՞ կենան։ — Դեկտեմբերի 26ին կը գրեն որ Լամպուսքիին կարդինալը, որն որ Կարդինալաց ժողովքին կոչմանէ Ս. Քահանայապետը շնորհաւորելու, կ'երթար, ծնընդեան առջի իրիկունը Որդիչի գայլեր է։ Քահանայապետը Քրիստոսի ծնընդեան օրը Անգոնէլի կարդինալին ու Դեւագրոյց արքեպիսկոպոսը նուիրակ կարդինալի կոչեցին հետ Գալէրիա գայլեր է, ուր թագաւորական բնատեսաց առջեւը հանդիսաւոր պատարագ ընելէն ետքը՝ օրհնան հանձայն ճառ մ'ալ խոսեր է։

— Սիսիլիի մէջ սպանիացի զօրաց տեղ քահանայապետական զօրք պահպան դրուեցաւ։ — Պատերազմի պաշտօնատունն պաշտօնատէրներն 54 հոգւոյ փոխ քննութիւն ըլլալով, անոնցմէ 24ը պաշտօնաներէն վար առնուեցան, իսկ մնացեալներն պաշտօնաներու մէջ դրուեցան, ոմանք ալ բոլորովին արձակուեցան։ — Պորնեպտին կը գրեն, որ ասորիկանութիւնը քահանայապետական հպատակներուն Բիլմանդէ երթալու համար ոնցա դիր չինար, բայց եթէ էրբ որ խոսք ասեն, որ քահանայապետական երկիրները մէջ մ'ալ ապէ չեն կոխեր։

— Դեկտեմբերի 27ին գիշերը հոսմ պիշոպի ձիւն եկաւ, որ գետնին մէկ ոտք բարձրացաւ, ու ընդանրապէս ալ 3 ատիճան ցրտութիւն կը ցուցընէր։ Ան դէպքը հոսմի բնակիչներուն համար նորանշան ու զարմանալի դէպք մը էր։

ՍԻՊԻԼԻԱ ՈՒ ՆԷԱՊՈԼԻՍ

Սիսիլիան՝ Նէապոլսի վերջին ատ վերջի շարաթը եկած լուրերը իմէպտ երեւելի գէպք մը չեն պատմեր, բայց բոլորովին ալ պարապ չեն։ Յայտնի կը տեսնուի, որ գեռ խաղաղութիւն ան կողմն վրայ կատարեալ հաստատուած չէ, ու կրակը գեռ մոխրոյ տակ ծածկուած է, կամ՝ թէ գանկ ոգիները գեռ հանգարտած չեն։ Գոգանիոյի մէջ դէպքով մը գաղտնի դաւաճանութիւն մը բռնուեցաւ, որուն վախնանք՝ կառավարութեան դէմ ոտք ելլել էր։ Ան գաղտնի ժողովքին երեւան ելլելն ասանկ եղաւ։ Պէքէրիա (մեռ, ձուկ ու արմտիք ծախելու փաճառատեղի) բռուած փաճառանոցը ապրանքին տեսութեան ու ասոնցմէ ոմանցին պարտադ ընելէն ետքը՝ օրուան հանձայն ճառ մ'ալ խոսեր է։

— Մեսինայի մէջ սպանիացի զօրաց տեղ քահանայապետական զօրք պահպան դրուեցաւ։ — Պատերազմի պաշտօնատունն պաշտօնատէրներն 54 հոգւոյ փոխ քննութիւն ըլլալով, անոնցմէ 24ը պաշտօնաներէն վար առնուեցան, իսկ մնացեալներն պաշտօնաներու մէջ դրուեցան, ոմանք ալ բոլորովին արձակուեցան։ — Պորնեպտին կը գրեն, որ ասորիկանութիւնը քահանայապետական հպատակներուն Բիլմանդէ երթալու համար ոնցա դիր չինար, բայց եթէ էրբ որ խոսք ասեն, որ քահանայապետական երկիրները մէջ մ'ալ ապէ չեն կոխեր։

— Դեկտեմբերի 27ին գիշերը հոսմ պիշոպի ձիւն եկաւ, որ գետնին մէկ ոտք բարձրացաւ, ու ընդանրապէս ալ 3 ատիճան ցրտութիւն կը ցուցընէր։ Ան դէպքը հոսմի բնակիչներուն համար նորանշան ու զարմանալի դէպք մը էր։

ԱՄԵՐԻԿԱ ՈՒ ՆԻԱՊՈԼԻՍ

Լիսբոնցիներ՝ Նէապոլսի վերջին ատ վերջի շարաթը եկած լուրերը իմէպտ երեւելի գէպք մը չեն պատմեր, բայց բոլորովին ալ պարապ չեն։ Յայտնի կը տեսնուի, որ գեռ խաղաղութիւն ան կողմն վրայ կատարեալ հաստատուած չէ, ու կրակը գեռ մոխրոյ տակ ծածկուած է, կամ՝ թէ գանկ ոգիները գեռ հանգարտած չեն։ Գոգանիոյի մէջ դէպքով մը գաղտնի դաւաճանութիւն մը բռնուեցաւ, որուն վախնանք՝ կառավարութեան դէմ ոտք ելլել էր։ Ան գաղտնի ժողովքին երեւան ելլելն ասանկ եղաւ։ Պէքէրիա (մեռ, ձուկ ու արմտիք ծախելու փաճառատեղի) բռուած փաճառանոցը ապրանքին տեսութեան ու ասոնցմէ ոմանցին պարտադ ընելէն ետքը՝ օրուան հանձայն ճառ մ'ալ խոսեր է։

կոն մեծերը, զինուորական պաշտամունքները նոր տարի շնորհաւորելու համար թագաւորին ներկայացան, որոնց քովն էին բոլոր իր ընտանիքը, պաշտամունքներն ու իր ազգուն պարագաները։ Թագաւորը խորհրդոյն զահերեցին լուած բարեմաղթութեան առաջ։ Պերոզ խանի ազգը, Տեառնիմ, թեպետ շրջապատեն պնչափ անչափ վատնողներէ պաշարուած էր, անչափ դժուարութեանց մէջ ինկած էր, անչափ պատահարներ անցան, ի՛միայն այսր ամենոյնի ինչ զինքը հաստատուն բանեց, որն որ ուրիշ բանէն չէրաւ, քայց եթէ իր ժողովրդեան խնամատուն փարմանիքն ու աղէկ ոգին։ Ուրիշներս մեծ ու ուշագրաւ ապարդիւն մը ունինք։ Աղի մը գրաւոր ու գրագրական բաներ։ Նամակներ քան պէտք է, որով ոչ մոռի կրնամ քեզ ինչ գրեմ, հապա՝ բանաստեղծներն ան ասենը ազի մը ոչ գրաւոր, հապա՝ բանաստեղծներն ան ասենը։ Մենք ասոնց ամէնն ալ ունինք, ու խորհրդանշներուն անդամներուն մէջ եղած գեղեցիկ միութիւնը, անոնց խնամութիւնը՝ աս մեծարգին գանձերը մեր ազգին մէջ պահելու ու պահպանելու բաւական են։ Մենք երկրին մէջ բարձրագոյն ատիճանի ու ստորին ատիճանի տեղացոյց մէջ ազգի միաբանութիւն մը կը տիրէ։ Մոյն պէտք ենք դալիլ որ ստորին ատիճանի համար գործ գտնենք։ Ասիկոյ ամենէն մեծ ծառայութիւնն է, որն որ ասանկ աշխատասէր, խոհգոյ ու հաւասարիմ բանտնութիւն կրնանք ընել։ Ձեզի կը յանձնեմ որ ասոնց վրայ մտածէք, որովհետև կը յուսամ որ ուրիշ շատ բաներ բաներ կրնան յուսալ գալ։

Ի ՈՒԻՍԱՍՏԱՆ

Պեղեստիրուրի 20ին Մարիամ Նիկոլաղէվա մեծ իշխանուհին որդի մը ծնաւ։ Դպրոցը ծերակուտին դրած առանձին թղթով մը կը հրամայէ որ անոր ուրիշ եղբայր Կարգիական բարձրութիւնն ստանալը որուն։ Ան ուրախութիւնն համար կայսրը իր եղբօրը մահուանը սուգն ալ վերցուց։

— Լսենք բուռած լայրերը կը ծանուցանէ, որ Թեղրագուրկի մէջ շինուած նոր նաւատանը, յիշեցեր է։ Ան գեղեցիկ ու մեծ գործ ատուր, որուն 2,800,000 ոսկ ամբ բուռալի ծախք դնաց, շէնքի գեղեցկութեան, մէջը գրուած մեքենաներուն յարմարութիւն կարենալ ազգաս քան մը չունի։ Ներկնանեռան մեծ մասը Անգլիայէն բերել ատուած է, ու կրնանք ըսել որ աս նաւատանը նաւաբաններուն մէջ առաջինները կարդն է։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅԵՐԷՆ կայսրութեան մոյրաղաքը մեծ յուզմանն մէջ է։ ամէն մարդ պատերազմի կը պատրաստուի։ Կայսրը վերջին անգամ դրահանդէս ընելէն ետքը Ս. Դոմինիկոսի դէմ պատերազմ հրատարակեց, որն որ 8 օրէն պիտի սկսի։ Սուրդերին կայսր պատկանելին մինչև հիմա ամէն մարդ աս կը տարակուսէր, ու ուշադրելու պատճառ ուրիշ բան չէր, քայց եթէ պատերազմելիքը որ կը անսնուեր։ Ան պատերազմին պատճառը Ս. Դոմինիկոս հնազանդեցնելու համար է, որուն բնակիչները Սպանիայի են ու Սուրդերին չեն ուզեր դրան ծոնել։

ՕՐՈՒՈՅՑՆԵՐԸ ԱԿԱՆՋՆԵՐ

ԱԶԳԱՑԻՆ ԳԱՏԵՐԻՆԹԻՒՆ

Գաղթականներէն ու Հայ

Կամ

Գրքի երկնքէն Հայասան եկած ու Հայոց հետ դիտուած տպիրը։

(Ընդունակութիւն ու վերջ, տես անցեալ տարուան 19 ու 51, ու սա տարուան 1 թերթերը)

Է. Խուրշիդիրն։ Խուրշիդերը կամ Բուշկարները՝ որոնք Նեստորին ու Թիւրանդոյի պատմութիւններուն քով 7 երրորդ գլուխն մէջ առանձին ունին՝ կը յիշուին, Խորենացին արդէն Քրիստոսին յառաջ երկրորդ դարուն մերկերը երկու անգամ, քան Մար Աբասին պատմութեանը (Խոր. Գիրք Բ. Գլ. Զ.) յիշած է։ Լոմիոյ Լա Գրոզ* հետեւցուցած էր իմ Խորենացին 8երորդ դարուն ըլլայ, որ որ հերգնատիին ուրիշ ամէն նշանները ու փայտ թիւններնը ասոր կրնդդիմուսան, կը ասէ Ռիդգէր մեծանուն գերմանացի ուսումնասիրը, թէ՝ Բուշկարաց Խորոս գեղեցն (Գանուրին) անդին թերաբիս անդնիկի թիւրդանդոյի պատմութիւն

* Ան Գոդդիայի գրագիտը 17երորդ դարուն մերկերը պերլինի գրատան մը գրաքարտուն էր։ Այդն դրատան մէջ հայերէն ձեռագիր ստանալու մը դանելով՝ հայերէն ուրիշներ ուսանելու եռանդ ինկաւ։ Ու մեր հայերէն Աստուածաշունչը մեկալ թարգմանութեանց հետ քաղդանելով՝ ան նշանաւոր գիրքը տուաւ թէ Պատուանուն հայերէն թարգմանութիւնը մեկալ թարգմանութիւնց թարգմանութիւն է։ Ինը իր տուածը երբեմն հայատեղեն մեջերն մեջն էր։ ու հայերէն ընդարձակութիւն ունեցող Շրեքանը Դիրմանագոյն ու Խորենացին լատինեն թարգմանող Մնոյ գիրքի Ազխիսին Եղբորդ հետ կը թարգմանէր։ Բայց նոյն տուածը հայերէնի գիտութիւնը Եւրոպայի մէջ շատ ստորեռաւ ցրուելով՝ ինքն ալ ուրիշ քանի մը Եւրոպայի մատենադիրներու պէս ոչնչացաւ գրատարանների լրար։

նեմբէն (Գեղդենոս, Կատանդ. Պերքիեռ ատենն) ոչ ուշ այս ինքն Կատանդին Գ. Պոլսեռատոնն կայսերութեան ատեն (678ին) կը յիշատակուին, ասկայն արդէն Բուլղարայ ազգ, ազգ մեկոյ գնելը Քրիստոսի 149 թուականին մինչեւ Պաղեստինս մնաց յաջողած էին (Կատանդ. Պերքիեռաց.)։ Հին պատմութիւնը Բարնատոյի (սպանեան) ազգայ ու ժողովրդոյ վրայ լոյս մը յառաջ չկրնար։ բայց աս յաւելեալ ԸՆԴԵՐԵԼԸ Բուլղարայ յառաջ ժամանակու ունեցած դպրութիւնը, ինչպես նաեւ. իրենց յառաջ խաղաղ ատրակուսի ազգ ծնելու ամենեին հիմ ու պատճառ չեն կրնար բլլալ, կրնան Շաֆարիկ անուանելի Սլաւ. մատենագիրը։ (Շաֆարիկ փառ անդրնդեան Սլաւ. ազգայ։) Ասոր հետեւ ամենեին պատահաց մի յանիներ, կրնան Ռիդգեր, Բուլղարայ դպրութիւնն ամենեին փայ ատրակուսելու՝ զրեն որ խաղնացին Աբանակ Ա. (121—111) Լազարշակայ դէպքին ու յաջորդին թագաւորութեան ատենը, բան պատմութեան ժամանակիցներ Մար Աբասին, Հայասանն եկած կատարեալ։ Ու Բուլղարներու իրենց կուսակցութեան մէջ մեծ ազգակ ու խանգութիւն ելլելով՝ բայմնութեամբ հատուածով եկան, ու իսկապես շատ ժամանակ Հայասանի հիւսիսակողմի Տոյոյ Գոհանդին մէջ կազայ արդարանդ ու հայատեղ կոմերը բնակեցան։ բայց եպարն (տարի 120 Քր. յառաջ) Երան Աբարան Գոհանդին մեկ անգամ ուրդ դարձն, որն որ հիները Վերին Բուսանն ու Անգամ կանուանեին, ուր Բուլղարաց գաղթականութիւնը իրենց Վանդարը Բուլղար Վանդար ատանելուն անուանք Վանդար* կոչուեցան, որուն գլխաւոր քաղաքը Կարս է։ Ու ցեղ Հայասանի մէջ Վանդարաց կոչուելու, որ ուսուցիչներ եւ յեղեալ ցեղ մեն էր, ինչպէս Խորոմ Գիրն եւ Աբշամ Գիրն թագաւորութեան ատեն երկու թագաւորութեանց վրայ ոչ կնոպատակեին ու Տոյոյ մէջ եղած իրենց կիրճերուն կապարեին. որոնց վրայ Սահակ ասպետը երթալով յաղթեց ու մեծ մաս մը Հարդրդ Հայոց կոզմերը փախան։ — Յաղիկրա Գիրն թագրեն գրատարանները մէջ էր Գ-ին Վանդարաց եպիսկոպոս ու. Ս. Զեռանդ երէցի որուն անուամբ իր ուրբ նահատակները կը կոչուին Վանդարացի էր. նմանապէս Գայանեանց պատերազմին ատեն թագաւորը Հոյոյ մեծ ու քաջ զորավարներէն մեկն էր։

Բուլղարաց հատուած մեն ալ կը յիշուի Հայասանն եկած, որոնք կատարեալ հիւսիսական ազգերն մեկն էն, բայց երբ ու ինչպես չիդիտցուիր (Խոր. Բ. Գլ. ԾԲ.)։ Ու ազգը Երբեմն հիւսիսականաց հետ Հայասանն արշաւեց, որոնց գէմ մեր Վաղարշ ու Տրդատ թագաւորները զրաստերով յաղթեցին ու մերժեցին։

Ը. Կապադովկիացին ու Գալատիացին եւ ուրիշ տեղեր Յոյներ ու Ասորիներ։ Ան ատեն որ Տիգրան Բ. (86—36) Պանդէի ժամանակիցը իր բանակին ու թագաւորութեան բարձունքը կերցած՝ իրեն Պաղեստինոս, աշխարհակոչ բնակիչներ ու գաղթականներ կը բերէր Հայասանն ու հոն կը բնակցնէր, կապադովկիացիներ ալ արիներն եւ ուրիշ մարդիկ մեծ մասն մի իր պերճանքն Տիգրանակերտ քաղաքը բերաւ բնակեցուց։ (Սարգսն ժ-Ն. 539։ Պլուտարքոս ի Լուկուղլոս։) Նոյնպէս Կիլիկիացիներ եւ ուրիշ անգերեզ ի՛մ Յոյն եւ ի՛մ ուրիշ ազգեր իր քաղաքը, տարու։ իսկ երբ որ Լուկուղլոս քաղաքն առաւ՝ Կապադովկիացիներն կրցանելին ու. ազգներ եղան գացին, կամ ինչպես Պլուտարքոս կը պատմէ, ամէն Յոյներն ու բարբարոսներ՝ որոնք բանի հոն բերուած էին։

Թ. Լանդերն։ Երատոսթ Բ. (86—127 Քրիստոսէն առաջ) Աղանց ու բոլոր հիւսիսական լեռնականաց արշաւանքին դէմ յաղթական պատերազմ մրնելէն ետքը՝ (տարի 90ին) ամուսնացաւ Ալանաց թագաւորին Ս-ինդի (Սարմենիի) ազկիանը հետ (Խոր. Գիրք Բ. Գլ. Դ.)։ Երբէն Սամիրիկի անկիմով Արտաշիսի արքունիքին եկուորներուն հետ շատ ծառաներ եւ ուրիշ Ալանեներ ալ մեկտեղ Հայասան եկան պիտի ըլլան։ բայց անոնց մեծ զորմանանութիւնը գնոր ոչ հանդիպելու երկրորդ խաղաղութեան մը հետը։ այս ինչն երբ որ Սմիրան Բարգաւանի, Արտաշիսի գրանքը, անոր հրամանաւ Սամիրիանան հօրը մեռնելէն ետքը ինքը ոչ ետքը թագաւորելու երկրորդով՝ գինքը հալածաց ու Ալանաց թագաւորութիւնը յարձակող բռնաւորին ձեռքէն ազատեց ու հօրը ամբողջ նահանգը, եւ հակառակորդաց Ալանաց երկրին որշանելով ու ուրիշով՝ առնելով մասին գնդի բերաւ Արտաշատ։ Իսկ Արտաշատ հրամանէն ետքը Ալանաց ամենեն գլխաւոր գրանքը Արարատոյ հարաւային կողմի Շատաշրանի գաւառին մէջ բնակիցներն, միանգամայն Արարատ անունը գաւառին վրայ պանելով, որովհետեւ՝ ինչպէս վերը յիշեցինք, ան երկիրն ալ ուրիշ գերեցան Ալանաց ու Հայասանի մէջ յաւելեալ կը կոչուեր։ (Խոր. Գիրք Բ. Գլ. ԾԲ.)

Ժ. Լաղարեն։ Դոյն Արատշէս Բ-ին թագաւորութեան ժամանակ Պարսից Արշակ Գ. (տես Խորենացոյն) թագաւորին մեռնելէն ետքը՝ մեր Արտաշէս թագաւորը, իրեն նոյն ատենը Ասորիներու ցեղին գլխաւոր, անոր տեղ իրեն հանդուռն Ա-

* Ալաւեան ազգերը շատ ժամանակ յառաջ ինչ հանդարտ անուանով Ալանք, Ալիք, Ալիներ, Ալիք կրուներ, եւ մինչեւ. գարտոր Գիրմանիայի ու Ասորիոյի գաղտագան կողմերը դեռ ան անուանով Ալաւեան ցեղերը կան։ Ուշխարհագրագրոյ թագաւոր Ռիդգէր ու Ալիք անուանը Հայասան եկող Բուլղարաց ատենորդին Վանդարներուն մեր մասն գտնելով՝ Գիրն որ ան պատմագրաց Խորենացոյն պատմածին հիմնարար թեանը կը փիլսէ։

ատաշէս Գ. որդին թագաւորելուցդ. որուն շուրջերին հնազանդել Պատմ ահաւոր գաւառին (կամ Գեղամայ լեռան) ընակիչներու ու. Ծոմ գլխեցեալ Լ. ուրիշներու, նաեւ Կապանց երիցին ալ մեր թագաւորին ապրատանիցնու։ Ան ատեն Արատշէս իր քաջ Սիսակ զօրավարը Հայոց բոլոր զորքովն հոն խրկեց, որն որ գնաց ու ամէն ապստամբները նուաճելէն ու հնազանդելէն ետեւ՝ բոլոր Կապանից երիցին շատ գերի բերաւ՝ անոնց Զարգանն անուն թագաւորն ալ մեկտեղ։ ու բարին ալ Հայաստանի Հարաւակողմի Բորբերանի սահմանագլուխներուն վրայ բնակիցներ։ Ան պատմութիւնն ալ հիմամ գանուած բարեմիտ գրագրութեանց մէջ։

ԺԱ. Ճենասանին* (Ընդարձակեն) Մ-ԴԻՆԵՆԻ։ Պարթեւ Սասանեան ցեղին թագաւորութիւնը հիմնող Արտաշիր Պապկեանին վերջին ատենները (Քրիստոսէն 280ին ժամանակները) մեր Մամիկոնեան նախարարութեան Մամգուն անուն նահապետը հիւսիսային արեւելեան կողմանէ Ճենասանին Պարկոստան ու եկաւ Հայաստան եկաւ։ Ասոր դարձն պատահան այսպէս կը պատմեն. Ճենասանի Ազգի Ճենբակոր թագաւորը երկու կոմիսներ ունէր Բդդա ու. Մամգուն անուն, որոնք Ճենաց մեծ նախարարներն էին։ Ամենայն Բդդա Մամգունեան վրայ չարախնդութիւն բնելով՝ թագաւորն հրամայեց որ Ա՛ռանդեր ազգանունը։ բայց Մամգուն իրենեանցմամբ փախչելով՝ Պարթեւ Արատշիր թագաւորին դիմեց ապաստանելու։ Եղբ որ Արատշիր մեռաւ, իր որդին ու յաջորդը Շապուհ իրեն ապաստանած Մամգունը ձեռք չտուաւ, թէպէտ Ճենաց թագաւորը պատերազմի պատրաստուելով՝ Մամգունը կը պահանջէր։ Բայց Շապուհ չկրնալով ոչ Մամգունը քովը պահել՝ գանիկոյ իր բոլոր բարեմիտներուն ու կարմանթիներուն Հայաստան խրեց եւ Ճենաց թագաւորին ալ այսպէս գրեց. "Մամգունը քու ձեռքդ չտուցու վրայ չգտուրիս, որովհետեւ. Հարբ ասելիքն (Նոյն ատենները Պարթեւ ատատանին) վրայ երբամ ընելով՝ Մամգունին պատասխանութիւնն խոստացած էր. ասոնցմէ քու. որդդ. Հանդարտ գրենիս. Հանար՝ գաղենիկայ աշխարհին ծայրը՝ ուրեւուն մարդամած անգր հայրաբերի, որն որ իրեն ատուզիս մոհնուան հաւատ բան մը էն։"

Լրբոր Տրդատ 287ին Սասանեանները Հայաստանն մերժելով՝ իրեն հարցը գահը նարեն եկած էր՝ Մամգուն ալ իրենեցոյնը նոր Հայաստան հատու եւ Տրդատայ ազկին եկելով՝ ընդունելութիւն իրեն դրեց։ Ցրտատ ատ արքայն ատարագին ու անոր բարեմիտներ ազգերներու ազգատանիս մեծ ուսնեցութիւնով ընդունեցաւ։ Իսկզբան տանդ տեղ փոխուելով երկրին մէջ ապրին անդրն պարտուցան. բայց տրդէն Մամգուն իրեն արքունիքը Տարսոն բերաւ մէջ Տարանոյ գաւառը Ցրտատն ժամանակուան ատատանեցաւ ընդունելու, երկրին մէջ բնակող ազգաց Սիսոնիները նուաճելով՝ որոնք իրենց նահապետին մեկուեզ Պարթեւ Շապուհ թագաւորին հետ Տրդատայ գէմ մարտնած էին։ (Խոր. Բ. ՁԲ.) ատոր վրայ իր սեղանակներն ուրիշ ժառանգական երկրներ ալ ատատանցան, եւ Սիսոնեաց մեծագոյնին հետ խառնուելով Մամիկոնեան նախարարութեան ցեղը յառաջ բերին, որն որ Հայ ազգին վերանկին վրայ շատ ազդեցութիւն ունեցաւ, ու հիշողներուն եւ օգնականութիւն եղաւ Հայոց թագաւորներուն, մանաւանդ Հայոց ինքնիշխանութեան ատենը ու բրիտանական ատենը հանար մեր ազգաց հալածանքին գէմ կռուելով։

Իրենց ցեղին գլխաւոր Հայոց ազգատոհմը էր, որն որ հիներուան պատերազմի պաշտանէին ու հրամանատարութեան մեր Աշխարհազոյ վերջին թագաւորութիւնը մեր Աշխարհազոյ մեր ատենը մանաւանդ Հայոց ինքնիշխանութեան ատենը։ Ինչպէս Ասորոց Գ-ին ատենը Վարդան եւ Վասակ երկու Մամիկոնեան եղբարք թագաւորին գնեակիներն էին։ Նրբ որ հարեւանները ամենը Յունաց բանեն երկրամ Ասորոց Գ-ին դանեն ալ յարձակեցին ու Խոսրով Գ-ին դամ Պարթեւ մեռնելու մէջ կերթայեն, Ասոնք Մամիկոնեան իր թագաւորին հաւատարիմ մնալով գնեն դեռ, թէպէտ շիրդու ձեռքերնին ասուրէ։ Ասոնք քաջ ազգարարաց Պապ թագաւորին Յունաց ոգնելեն Հայաստան եկած ատեն Հայ զօրքին կանգնեցնելու։ Մամիկոնեանը Հայաստանի մէջ պատասխան, զարգանալ, տիրապետելու եւ հարստանալու այնչափ յաջողեցան որ իրենց Հայրենեաց վրայ բարձրացան ատենները ալ մեծանալեն եղան։ Ասոնք Գ. Գ. Դ. Ե. Զ. Ի. Ա. Ամենեն եւ Կամ քաջ եղան։ Ասոնց Ամենեն Ա. Ասորոնի Ա. Ասորոնի թագաւորը, իր եղբայրը Հմայեակ, անոր որդիքը Վահան ու Վարդ, դարձեալ Պարթեւի կապուած Համազասպ, Արտաւազդ ու Մուշեղ, եօթնեակներդ գրան մէջ Մուշեղ, Գայլ Վահան, Սմբատ, Վահան Կամսարական եւ Տիրան ան Դամբարանեան մէջ մեկ դիրքերն եղան ու Հայաստանի մէջ շատ մեծ բարեբերութիւն ցուցին։

Պրոսի որ Քիրտերուն մէջ միչեւ հիմա Դոյն Մամիկոնեանները մնացած Մանգէլ անուամբ ցեղ մը կայ։

Ան պատմութիւնն կը տեսնուի որ Հայաստան եկող ատենները գարմանակներուն ամենեն երեւելիներն եղած են Գնունիներ, Կամսարականներ, Բագրատունիներ եւ

* Ճենասանին վրայ ուրիշ անգամ կը խօսինք։

Մամիկոնեանք։ Բարբ աս գաղթականութիւնդ բազմութիւնն գումարը Հայաստանի բան Հայ բնակչացը հետ բաղդատելով՝ խիստ քիչ է. սար հակառակ մեր ազգին ուրիշ ազգերու. Մէջ գտնող եւ իրենց ազգայնութիւնը կորցնողներուն թիւը սատիկ շատ է. բայց սար վրայ կը յուսանք որ ուրիշ անգամ խոսելու առիթի կունենանք։

ՄԱՐԴԱՒԻՐԱԿԱՆ

Գաղղիոյ — Ընդհանրոյ մէջ ազգերու քնակարանները ազնիւցնելու — փոր։

Լոնդոնի եւ Եւրոպայի մէկ քանի ուրիշ քաղաքներուն մէջ լրտղմելիս ազգատաց վիճակը մեր նաւասեղ բնակարանի կոչմանէ շատ խեղճ է, սոր համար աս վերջի ատենները մարդասէր անձինք իրենց խնամքը մանաւորապէս ատոր կը նուիրին, եւ ան ապերջանիկներուն տառապանքը քիչ մը մեղմելու կը ջանան։ Սոյնպէս է որ մեր ազգ. Երեան մեծ քաղաքներուն մէջ բնակարանի կոչմանէ այսպէս խեղճութիւն չկայ, բայց աս ալ ստոյգ է որ ուրիշ տեղեր աս նկատմամբ եղած մարդասիրական գործերուն պատմութիւնը կարդացին սիրտն ու ցաւը բուսիլիւնը կը շարժէ եւ մտածել կու տայ թէ ինչպէս Ասիայի կողմերը խեղճ մնացած հայրենակիցներուն համար բնակարանի նկատմամբ ինչ բարերար օգնութիւն կրնայ լինել, ինչ բնկերութիւններ կրնայ դնել, քիչ ծախքով ինչ միջոցներու կրնայ ձեռք գրոնել եւայլն։ Աս վախճանաւ պերլինի Տոնչն ընկերութիւնը ապրէն ծանուցած ենք, սու անդամ ալ կուզենք Լոնտոնինները յիշել։

Տնչ նեռաշ հնուռ եղալ յօդուածը կը գրէ աղքատներուն բնակարանները ազնիւցնելու վրայ, որոնց համար հին Լոնտոն ու Փարիզ քաղաքները բարեսիրա մարդիկ շատ միտակցութիւն ու գումարներ կը ցուցընեն։

Լոնտոնին ունեւոր բնակիչներուն յօժարութիւնն որ աղքատներու առողջապահ բնակութիւն հոգալու համար ունին, Գաղղիոյի մայրաքաղաքին մէջ ալ մեծ ընդունելութիւն գտաւ։ Բուս ըլլալիք իր թերթերէն մէկուն մէջ այսպիսի բարի գործութեան մասնակից ըլլալներուն երկայն բարակ ցանկը կը հրատարակէ։ Ոմն յայտարարութեան մէջ գտնուած ասոնցմէ ընկերութեան մարդիկներէ 1100 հոգիներն ան երի կոյ, որոնք 25 ֆրանքէն մինչեւ 1000 ֆրանքի բաժնորդութեան թղթեր (actions) առած են, ու «La Société des Cités ouvrières» (Ընկերութիւն գործաւոր քաղաքաց) բուսած ընկերութեան անդամ են, որուն նպատակը է թէ միայն փարիզի, այլ եւ Գաղղիոյի ամէն մեծ քաղաքներու մէջ աղքատաց յարմար բնակութեան տեղեր շինել է։ Աս ընկերութեան դրամագլուխը 6 միլիոն ֆրանքի պիտի հասնի։ Ասոր պաշտօնեաներ պիտի ըլլայ հասարակապետութեան գահերէցը, որն որ ինչպէս որ կը լսենք, սու բանիս շատ եռանդով միջնորդ կը տանի։ Ասոր նպատակն ու դիտումն աս է որ ասկից վերջը աղքատ ժողովուրդը խիստ քիչ փարձրով առողջապահ ու հանգիստ բնակարան գտնայ, որն որ հիմա սարսափելի է շատ ստակով վարձուողը բնակարաններ վարձել։ Ընկերութեան շինած յատակագիծին (piano) նայելով՝ ամէն մէկ տեսուրի բնակարանը պիտի ունենայ նստարան մէկ սենեակ, պատկերը համար երկու խուց ու մէկ խոհանոց, որոնք ջրմուղներ խողովակներով պիտի տարուին, ու նոյն խողովակներն ամառը խուցին մէջի օդը փոխելու պիտի ծառայեն։ Ամէն շինք երկոք դստիկան ու մէկ մարդու պարտէզ մը պիտի ունենայ։ Դիտելի գլաւորիկներ գործածումներու, կղզիներու եւ համբարներու համար պիտի գործածուի։ Ամէն մէկ տուները բայց ի 40—50 ընտանիքներու բնակարանէն, պիտի պարունակէ նաեւ լուանալու տեղ ու բաղնիք մը, պզտիկ ատոց համար տեղ մը, ուր տղաք՝ մայրերնին ուրիշ տեղ մը գործելու համար երբեմն տնէն հեռանալու որ տարեսարեն, նոյնպէս ու հոգայարեն։ Էն բնտանիքներուն՝ որոնք իրենց կահ կարասիքը հոգալու կարողութիւն չունին, 6, 8—10 ֆրանք ամսական վարձքով՝ կոհով զարդարուած բնակարան պիտի տրուի։ Ասոնցմէ կէսը իրրեւ բնակարանին, կէսն ալ կարասիներուն գործածութիւնն վարձք պիտի համարուի, բայց վարձարարին (գրոնտ) կարասիներուն համար չափաւոր գումար մը վճարելէն ետքը՝ իր տարեւաւորը պիտի ըլլայ։

Իրարանցիւր տուն ունի նաեւ մեծ սրահ մը, ուր հասարակաց ուրախութիւն եւ զբօսանքներու տեղ պիտի ըլլայ։ Դէպի ամէն մէկ տեսուրի բնակարանը պիտի ունենայ դասերու մէկ սենեակ, պատկերի գրաւորներու, կարդալու եւ համբարներու համար պիտի գործածուին։ Ամէն մէկ տուները բայց ի 40—50 ընտանիքներու բնակարանէն, պիտի պարունակէ նաեւ լուանալու տեղ ու բաղնիք մը, պզտիկ ատոց համար տեղ մը, ուր տղաք՝ մայրերնին ուրիշ տեղ մը գործելու համար երբեմն տնէն հեռանալու որ տարեսարեն, նոյնպէս ու հոգայարեն։ Էն բնտանիքներուն՝ որոնք իրենց կահ կարասիքը հոգալու կարողութիւն չունին, 6, 8—10 ֆրանք ամսական վարձքով՝ կոհով զարդարուած բնակարան պիտի տրուի։ Ասոնցմէ կէսը իրրեւ բնակարանին, կէսն ալ կարասիներուն գործածութիւնն վարձք պիտի համարուի, բայց վարձարարին (գրոնտ) կարասիներուն համար չափաւոր գումար մը վճարելէն ետքը՝ իր տարեւաւորը պիտի ըլլայ։

Լոնտոնի Անգլիայի ու Գաղղիոյի մէջ աս մի եւ նոյն գաղափարին գործադրութեան կերպը մտածելնէն, երբեմն մեծ տարբերութիւն կը գտնենք, կրսէ Տէրէ նեռաշ։ Փարիզ բոլորովին գործքին վրայ մտածելով կամ տիրուն է միայն հնարագիտութիւն կամ շահագիտութիւն (spéculation), իսկ Անգլիա հասարակաց բարեգործութիւնը։ Երկու տերութեանց մէջ աս վախճանաւ շինուած տներուն վրայ դրուած առնուներն ալ յարմար կը գտնեն թէ երկու կողման դիտաւորութիւնները իրարմէ զատ կը ընդունին։ Անգլիացւոց "Model Codging-house" (իրենց օրինակ) մարդասէր ականջին առեալ համատ կը հնչէ, կրսէ, քան թէ Գաղղիացւոց պարծանաց անունը "Cité ouvrière" (Գործաւոր քաղաք)։ Աս կողմանէ Անգլիայիք գործքին նպատակը կամ վախճանը դիտելով՝ Գաղղիացիները գերազանցեցին։ Ասոնք կը շտապուն միայն իրենց մը շինել, որն որ եղաբեն աս տեսակ տաւն շինուելու օրինակ կամ պաշտօնաթար ըլլայ։ կը դիտեն աս օրինակով ցուցընել թէ այսչափ քիչ վարձք առնելով՝ կարելի է արուած գրամագլուխն պատշաճ շահը վճարելի եւ աղքատներուն մարդ եւ առողջաւոր բնակարան պատրաստել։ Շատ անգամ կրսուի, որուն մէջ ալ կատարեալ կը հաւանինք, թէ հոմանուութիւնի խուսելով՝ ամէնէն աւելի սան վարձք չունեւորը կը վճարէ։ Սոյն իսկ տեղացին մեծութիւնը չափելով՝ կը տեսնուի որ Լոնտոնին մէկ փառաւոր թաղը բնակող Անգլիայի ատենակալ մը իր շքեղ բնակարանին համար աւելի քիչ վարձ կը վճարէ, քան թէ ոնդին աղքատ մը իր խոնաւ ու գեղձուկ բնակարանին համար։ Անգլիացիք կը բաղձան նաեւ տնի խուսի եղանակաւ յուցընել, թէ աղքատի մը համար չէ թէ միայն ապրիլ այլ նաեւ հիմնարանին աւելի աժան բնակարան կրնայ ըլլալ։ Աս գործքիս հիմիկները տակից աւելի բան մը շինեցին, եւ ուզեցին աս բանիս հետզհետէ յառաջացումը հասարակաց ընդհանուր գործակցութեան թեղաթ։ Լակ ասոր համար Գաղղիացիք աղքատաց բնակարան շինելով՝ դիւրաւոր նպատակ կը դիտեն իրենց դրամական շահը, եւ անոր համար ընկերութիւններ կը դնեն, որպէս զի աս բանս արագաւոր կատարել է, տարածուի եւ ի գործ դրուի։ Փարիզին բնակարանները բնակիչներուն հետ համեմատելով իրենց փախճանին շատ կ'օգնեն։ Փարիզի մէջ 75,000 երիկ մարդ ու 60,000 կնիկ մարդ գործաւոր կայ, որոնք քաղքին սահմանին ներսի դիմակը բնակին, իսկ քաղքին սահմանէն դուրս 30,000 գործաւոր։ Ասոնց վրայ պէտք է որ աւելցընենք 100,000 տղայ ու ամէնէն քիչը 5000 երկոք գացող գործաւորներ, որով Գաղղիացւոց մայրաքաղաքին մէջ 270,000 գործաւոր կ'ըլլայ։ Ամսական դիտաւորի մէջ՝ Գաղղիացիք աս ատենանի ժողովրդեան համար գործաւորաց քաղաքներ շինելու շատ հարկաւորութիւն ունին։

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ

Նոյեմ. հնչ. ՀԷ։

Պ. Գեռ Միսրանեան նոհանդեղանուն Էրզրումն քաղքին մէջ ջրհեղեղէն յառաջ եղած հրշեջին կենդանիներուն մեռցորդները քննելու համար երկրագիտական ճանաչողութիւն մ'բրած ատեն՝ տրատաքոյ կարգի կենդանաց մը ոսկրներ գտաւ, որն որ ձոխ կենդանի էր, եւ մինչեւ հիմայ դիտուած ձոխերն կենդանիներուն ամենէն մեծն ըլլալուն՝ յունարէն բառով ՍԹՕԱՕՇՆԷ, Իոյլոխոս, անուանեց, որն որ Ջրասեռ կը նշանակէ, բայց Ծովերդոյ կամ Անդնդաբնակ ալ կրնայ թարգմանուիլ։ Աս վիթխարի կենդանին տեսակ մը ձոխին սա է, իր կանխ (ոսկրներուն) երկայնութիւնը 114 ոտնաչափ է, ու. ծանրութիւնը 7500 անգլիական լիտր (1 անգլ. լիտր = 116 տրամ)։ Ասոր ոտնապարին (կոնքին վերեն ի վար երկնցող ոսկրին) մէջէն մէջ անցած կտորներուն երկայնութիւնը 15—18 մատնաչափ է։ Հաստութիւնը կամ շրջանակը 24—30 մատնաչափ է։ Ջրասեռը մինչեւ հիմայ անծանօթ մնացած ձուկին հրէշնելեն մեկը կրնայ մտածուիլ, եւ կիրարկոյ թէ ջրոյ անպատնելներուն մէջ հարարներով դարեր յաւաջ ապրիկ ընակած եւ մեռակեր եղած ըլլայ։ Աս կմախը կամ ոսկրատանը միայն։ հիմայ աւանուած օձերէն կամ օձի ասկրտոքէ բարդուած տարբեր է։ Հասարակ ժողովուրդը դեռ հիմակ կը կարծէ որ այսօրուան օրս ծովին խորունկ տեղերը այսպէս ահագին ու հրէշային կենդանիներ ըլլան, դայլ աս կարծիքը բոլորովին անհիմն չէ։ Նոր Նոյեակ քաղաքը Ատլանտեան սրահին մէջ աս ջրասեռը ժողովուած տեսութիւնեան հանար հրատարակաւ գրուեցաւ։

ԼՈՆԴՈՆ ԱՅԻՐԵՐ

Բախտաւոր ազգաց ոչ որ ոռնիւոր։ Այս օրերս Վիէննայի մէջ մեծ բարեգործութեան դէպք մը պատահեցաւ։ Ազգաւոր մարդուն մէկը՝ որ շատ զբաղկրներու հայր էր, վիճակախաղի (էլոթերիէ) տուն գնաց ու ձեռքը երեք թուանշան առած՝ կրսէր որ աս թուերուն շատ սիրով գրուիլ կուզեմ, բայց ափսոս որ ստակ չունիմ, աս ըսելով վիճակախաղի վարիչները յորդորեց որ դէմի ինք աս թուերուն գրուի։ Ան ալ ազգատին խօսքը մտիկ ընելով՝ նոյն թուանշաններն առաւ ու իր անձին համար գրուեցաւ։ Վիճակախաղը հանուելու ատեն՝ աս երեք թուերուն ալ շատ ստակ ելաւ։ Ազգատն աս որ լսեց, վարկեանեն ներկայացաւ ու ապահովով կրսէր որ ես ելած ստակին վրայ ամենեին իրաւունք մը չունիմ, բայց կը խնդրեմ որ ինծի պարգեւ մը շնորհէք։ Վարկեանն անմիջապէս վիճակախաղի խնդիրներն առար ձեռքը առով ըսաւ. պնա բոլոր ստակներն ալ առ. քովդ պահէ, ես քու ազգատ եմ։ Դուն շատիկ չեմ ուզեր։

Էքիպոլ — Անգլիայի Թերեռ — ըլլալ։ Ձիապանութեան (hippologie) եռանուն ինկալ մարդիկ ու մանաւանդ Անգլիացւոց ձիաբոյծներու ժողովքին (Jockey-club) անդամները մեծ շարժման մէջ են, որովհետեւ Եղիպտոսի բարձրագոյն փոխարքան Պասիրէի անգլիական ընդհանուր հիւպատոսին ձեռքովը յիշեալ ժողովքին՝ ձիերու արշաւ (խուրեա) մը առաջարկեց։ Ատպատ փաշան ինք զինքը պատրաստցուցուց այս միջոցին համար ձիաբոյծներու ժողովքին ուղարկեն շատ ստակ կը դնէ, որն որ ոչ կէս միլիոն ֆրանքէն քիչ եւ ոչ մէկ ու կէս միլիոնէն աւելի պիտի ըլլայ։ ու կը խոստանայ նոյն ստակը ան ժողովքէն որոշուած դեսպանական գործակցութեան ձեռքն առանց։ Ասկից զատ՝ ազատ ինչ կու տայ ժողովքին որ ուրիշ ձի ուզէ եւ՝ վարձ տայ, բայց ինք զինքը կը պարտաւորէ որ միայն շրջ ձի այս ինքն՝ երկու մտակ (գրուրէ) ու երկու մատակարար (ոյրեա) ձիերը վարելու համար։ Պարձեալ, յանձն կ'առնու բարձրագոյն փոխարքան որ Անգլիացւոց ձիերուն 800 ոտնաչափ յաւաջանալն հաքը՝ իր ձիերը արձակէ։ Աս ձիերուն վարելը ուզող դէմ վրայ պիտի ըլլայ ու բոլոր ճանաչուն երկայնութիւնը 3 գաղղիական մղոնը պիտի շանցնի։ Մինակ մէկ մրցութիւն կամ արշաւ, մը պիտի ըլլայ ու անոյ պիտի որոշուի յաղթողն ու յաղթուողը։ — Եւ որ միշտ Անգլիայի ընդհանուր հիւպատոսին խոսքին նայինք՝ բարձրագոյն փոխարքային պատուոյ գտնուած ամենէն ազնիւ յիսուած 400 նժոյգները կամ տասնիկ երիվարները (էլ-ՀԷՅԼ ձիերը) գնելու Եւրոպայի մէջ շէ տուած։ Ատպատ փաշային դիտաւորութիւնն ան է որ իր ձիերուն վրայ հնձողները Ազգահատեան ցեղին մարդիներէն ըլլան, որովհետեւ տասնի ձիաբոյծութեան մէջ շատ կատարեալ ու շատ յաջողակ են, ու գլխաւորապէս իր ձիերուն գիմնաստիկութեան ու իմաստնութեան դրաւորութիւնը վրայ կը յուսայ, ու մինչեւ կը կարծէ, ուրիշ ձի աս բանիս մէջ ոնոնց դէմ չիկրնար եղլլ։

ԳԻՐՔԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

ԳԻՐՔԵՐ, ԹՈՒՂԹԵՐ 12

Ամենեքրատ 100 բնիկ ազգի թղթեր՝	224	արծ.	փիաս. 2	ոսկի
Ալեքսանդրի 100 բնիկ ազգի թղթերն՝	112	,,	,, ½	,,
Լիմբանոյ 300 Դասերու գիրք՝	112	,,	,, 3	,,
Լոնտոն 1 փառեռ ազգերն՝	11.15	,,	,, 1	,,
Հանդիպրդ 100 պանդոյ թղթեր՝	249 ½	,,	,, 2	,,
Հնանոս 300 Նոր գիրք Թիեռ՝	130	,,	,, 2	,,
Մոսքվիա 300 փրանք՝	132	,,	,, 2	,,
Մելբուռն 300 ասատրիական գիրք՝	100 ½	,,	,, 2	,,
Փարիզ 300 ֆրանք՝	133	,,	,, 2	,,
Ֆրանֆրթ. առ Մայն 120 Ֆիորս՝	110 ½	,,	,, 3	,,
Պոլիս (Ստամ. 8.) 101—401 փարաս՝	1	,,	,, 31	արամ.